

RECENZIJJE.

Mörsdorf Klaus, Rechtsprechung und Verwaltung im kanonischen Recht. Vel. 8. Str. 228, Herder & Co., Freiburg i. B. 1941. Cijena 6.80 RM, uvezano 7.80 RM.

Crkva je isto tako kao i država vrhovna zajednica (*societas perfecta*), pa zato djelatnost crkvene javne vlasti obuhvaća po prirodi stvari slično kao i državna, osim zakonodavstva i sudbenosti, još i opću upravu.

Pod crkvenom upravom (*administratio*) razumijeva se ona crkvena poglavarstva djelatnost, koja nije ni zakonodavstvo i sudstvo. No pravni sustav katoličke Crkve ne poznaje onoga potpunoga i načelnoga odvajanja sudske i upravne vlasti, koje je bilo usvojeno i provedeno u novovjekoj liberalnoj državi. Napose se sudska i upravna vlast u Crkvi ne razlikuje kao u državama po različitim organima, koji vrše s jedne strane sudovanje, a s druge upravu. U Crkvi je zadržano načelo jedinstva crkvene poglavarstva vlasti, po kojemu cjelokupna javna vlast ima u pravilu jednoga nosioca tako, da se na crkveno pravno područje ne može bez daljnega primijeniti poznata podjela vlasti (*la séparation des pouvoirs*), koja je najprije doktrinarno (Montesquieu), a onda i praktično bila provadana u državama. Ali i Crkva iz praktičnih razloga sve više provodi odvajanje sudovanja od uprave i načelno i u organima vlasti.

O odnosu sudstva i uprave, o nosiocima sudske i upravne vlasti i njihovoj djelatnosti prema sadanjem kanonskom pravu, radi ova odlična knjiga Dra Mörsdorfera. Pisac je stekao glas i reputaciju svojim izvrstnim djelom o terminologiji Kodeksa kanonskog prava (*Die Rechtsprache des CIC, Paderborn 1937.*) i većim brojem uspješnih kanonističkih studija izbio u prvi red suvremenih kanonista. U ovoj su knjizi po prvi puta načelno i sustavno izloženi svi problemi o odnosu sudstva i uprave na temelju pravnog sistema i odredaba sadržanih u Kodeksu kanonskog prava. Napose je Mörsdorf konačno utvrdio i dokazao, da u sadanjem crkvenom pravu postoji posebna — upravno-sudska djelatnost (*iudicium administrativum seu disciplinare, Verwaltungsgerichtliche Rechtsprechung*), koja se razlikuje od sudovanja u strogom smislu i koje on naziva »*gemeingerichtliche Rechtsprechung*« (str. 90 sil.), dakle opće sudstvo (*iudicium commune*). To »*upravno sudovanje*« nema ništa zajedničkog s upravnim sudištima, koje poznaju razni državni ustavi, jer se ono ne odnosi na nadzor nad upravom ili na sudsko rješavanje upravnih sporova, nego je to sudbenost unutar uprave, a ne nad upravom: »*Die kirchliche Verwaltungsgerichtsbarkeit hat mit einer Verwaltungskontrolle nicht das geringste zu tun, sie ist vielmehr eine arteigene Rechtsprechung innerhalb der Verwaltung, nicht über die Verwaltung*« (str. 112). Ta se upravna sudbenost sastoji u tom, da stanoviti inače u prvom redu upravni organi u Crkvi izvršuju i posebnu sudsku vlast. Mörsdorf nedvoumno dokazuje, da po sadanjem crkvenom pravu postoji u Crkvi takova posebna »*upravna sudbenost*«: »*Wir unterscheiden deshalb zwei Abzweigungen des Gerichtsweges, den gemeingerichtlichen und verwaltungsgerichtlichen Weg, und verstehen unter kirchlicher Verwaltungsgerichtsbarkeit die Ausübung richterlicher Gewalt durch Organe, die vornehmlich mit Aufgaben der Verwaltung betraut sind*« (str. 111).

Na ovu »*upravno-sudsku*« djelatnost spada u prvom redu ono sudovanje, koje prema odredbama Kodeksa izvršuju neke S. Kongregacije (*in linea disciplinari*), a onda na isti način (*via disciplinari*) i mjesni Ordinariji i Redovnički starješine.

Na biskupijsku upravnu sudbenost spada: 1) prvih šest stegovnih postupaka protiv klerika (kk. 2142—2185), 2) skraćeni (dokumentni) postupak za proglašenje braka nevaljanim (kk. 1990—1992) i 3) sudačko kaštigovanje po kk. 1947. i sl. (*correptio iudicialis*, *gerichtlicher Verweis*). Ovamo nadalje spada sudjelovanje mjesnih Ordinarija pri izvidima u postupku o neizvršenoj ženidbi (k. 1963.), odnosno u postupku o nevaljanosti sv. ređenja ili oslobođenju od obveza iz sv. ređenja (k. 1993. § 1.), te u postupku za beatifikaciju (kk. 2038. § 2. i 2039. § 1.).

Od ove upravne sudbenosti razlikuje se bitno opća upravna djelatnost (*via administrativa*). Ova je također dvojaka: voljna (*voluntaria*) i prinudna (*zwangsmässige Verwaltung*, *coactiva?*). Na prinudnu upravnu djelatnost spadaju: 1) upravno-kaznene mjere (kk. 1933 § 4 i 2225), 2) stegovne prinudne mjere (Ordnungsstrafmassnahmen) vd. kk. 1640 § 2, 1845, 1743, 274, 5, 359 § 2, 1346 § 2, 1333 § 2, 183 itd. 3) obustava po znanju i savjesti (*suspensio ex informata conscientia*, *Dienstenthebung nach Wissen und Gewissen*) po kk. 2186 i sl. Svu ovu raznolikou upravnu djelatnost izlaže Mörsdorf iscrpivo i pregledno, te na koncu govori o sudbenosti nad upravnom djelatnosti i o pravnoj zaštiti protiv neopravdanih ili samovoljnih upravnih odredaba (*Die Gerichtsbarkeit über Verwaltungsakte*, str. 187 i sl.).

O svim tim pitanjima nije se do sada moglo naći ništa sigurna i jasna ni u kanonističkoj nauci niti je ovdje bila pouzdana crkvena praksa, a to zato što ni crkveno zakonodavstvo nije na tom području sadržavalo sigurnih pravnih načela ni konkretnih odredaba, pa i Kodeks kanonskog prava pokazuje u tom obziru veliku prazninu. Velika je zato zasluga Mörsdorferova, što je ovom svojom knjigom u ove probleme unio svijetla i sistematski ih nastojao riješiti. Istina je da će se mnogim pojedinostima u njegovim izvodima moći štošta prigovoriti i pobijati ih. Tako na pr. nije ispravna njegova tvrdnja (str. 99), da se odredbe kk. 1970. i 1989. odnose samo na parnice o nevaljanosti braka, a ne i na parnice o rastavi od stola i postelje (vd. odgovor IC od 10/5., 1941. AAS, 1941., 173). Pobijati se može i stajalište autorovo (str. 104) da je u odredbi k. 1691. u vezi s k. 2218. § 3. sadržana iznimka od ekskluzivnog propisa u k. 1934., pa da zato u kaznenoj stvari radi pogrdna i uvreda časti može podnijeti tužbu i pokrenuti kazneni postupak i sama povredena stranka, a ne isključivo promicatelj pravde (ispor. *Ödar*, O časti in dobrem imenu u kanonskom pravu, Bogosl. Vest. Ljubljana, 1934. str. 295).

Ova vrijedna knjiga ima zaista veliku ne samo naučnu nego i praktičnu vrijednost i predstavlja pionirski rad u punom smislu riječi. Trebalo bi da je pomnjivo prouče svi crkveni službenici, napose oni kod biskupskih Ordinarijata, a i svi župnici i ostali dobrobitnici.

Dr Fr. Herman

Godišnik na sofijskija univerzitet, VI. Bogoslovski fakultet, Sofija (1941), 8², str. 524, Univerzitetska pečatnica, svezak XVIII (1940-41).

Posljednji godišnjak sofijskog bogoslovskeg fakulteta donosi ove znanstvene priloge:

Markovski Ivan: Vjersko-filozofski problemi knjige Job. To je drugi dio radnje, koja se ovim završuje, a raspravlja o problemima što ih nabacuje Jobova knjiga. Zapravo je čitava radnja komentar, koji bi bilo zanimivo isporučiti s našim najnovijim stihometrijskim prevodom pokojnog prof. Sovića (1—74).

Snegarov Ivan: Drugi crkveni kodeks iz Trnova, s opisom i objašnjenjem dokumenata (neki su doneseni u reprodukciji); prilog domaćoj crkvenoj povijesti (str. 1—106).

Gjaurov Hristo: Lukino evandjelje. Prikaz sadržaja, izvora, mjesta i vremena sastava, autentičnost i integritet evandjelja sv. Luke i života njegova (str. 1—110).